

Het kasteel van Nieuwenhoven.

Het kasteeldomein van Nieuwenhoven

BENNY BUNTINX

HET KASTEELDOMEIN VAN NIEUWENHOVEN behoort tot de belangrijkste landgoederen in de omgeving van Sint-Truiden. Het was eertijds het zomerverblijf van de abten van de Sint-Trudoabdij. De bossen en landerijen vormen nu het Provinciaal Domein Nieuwenhoven. Het kasteel, de kasteelhoeve en het park zijn privébezit.

NIEUWENHOVEN, EEN BUITENVERBLIJF VOOR DE ABT

Het domein van Nieuwenhoven maakte oorspronkelijk deel uit van een groot woud, het Brudelholt. De abdij van Sint-Truiden vatte de ontginning ervan aan, nadat ze het in de 10de eeuw ten geschenke had gekregen. Waarschijnlijk bestond de eerste nederzetting uit een hoeve. Na verloop van tijd bouwde de abt er voor zich een verblijf waar hij en zijn opvolgers graag en vaak vertoefden en dat zeker al vanaf het einde van de dertiende eeuw. Dit 'speelhof van de abt' kreeg de naam 'Nieuwe hove' mee (een eerste vermelding van deze benaming vinden we vanaf 1303).

De hoeve van Nieuwenhoven, die zorgde voor de uitbating van een deel van de bezit-

tingen, werd op geregelde tijdstippen uitgebreid met nieuw verworven akkers of met op het bos ontgonnen gronden. De akkers hadden een duidelijk overwicht op de weiden. De uitbating ervan werd verpacht.

Een relatief kleine veestapel voorzag de keuken van melk en kaas. In de 'Staett der beesten' van 30 mei 1679 staan 12 *perden*, 5 *veulens*, 20 *koijen*, 10 *renders*, 8 *calvers*, 160 *schaepen*, 65 *lammeren*, 16 *verckens* en 10 *cudden* vermeld.

In de buurt van de gebouwen waren uitgestrekte visvijvers aangelegd die aanvankelijk de tafel van de monniken (zij moesten vlees derven in de vasten) voorzagen van de nodige zoetwatervis: karper, snoek en paling. Door de verbeterde verbindingen met Antwerpen werd er vanaf de vijftiende eeuw ook handel gedreven in zeevis. Vanaf dat ogenblik werden de vijvers te Nieuwenhoven meestal verhuurd. Achttiende-eeuwse abdijsrekeningen tonen aan dat er in die tijd voornamelijk zeevis werd aangekocht: kabeljauw, rog, schelvis, heilbot en haring maar ook mosselen en oesters.

De uitgestrekte bossen die het grootste deel van het domein van Nieuwenhoven uitmaakten, werden bedrijfsmatig uitgebaat. Daar-

Op de abdijkaart (voor 1690) bemerken we kasteel en hoevegebouwen, omgeven door tal van visvijvers, boomgaarden, akkers en bos. De toegang tot het domein gebeurt via een dreef, vertrekkend aan de Engelbamp (37). Verder zijn onder meer de moestuin (35) en een eilandtuin (41) te herkennen (Bron: Rijksarchief Hasselt, Atlas nr. 270 (Atlas van de abdijgoederen, einde 17de eeuw, voor 1690). (foto J.-P. Decoster)

voor had de abdij talrijke houtvesters in dienst, maar ook boswachters, die het bosbestand tegen diefstal beschermden en toezicht hielden op toegangen en afsluitingen. Zij stonden onder leiding van een *castelijn*. Alleen de armen uit de omgeving was het toegelaten droog hout te sprokkelen.

Al het hout dat de abdij nodig had voor haar bouwwerken, werd uit Nieuwenhoven betrokken. Zelfs de eikenhouten planken van het refugehuis in Mechelen werden in Nieuwenhoven gezaagd en geschaafd en vandaar aangevoerd.

Tal van bouwcampagnes zijn ons bekend via de kronieken en rekeningen van de abdij. Wij sommen u graag enkele abten en hun realisaties op. Van abt Willem van Brussel (1516-1532) weten we bijvoorbeeld dat hij, naast de oprichting van een nieuwbouw, ook aandacht had voor de omgeving: bossen en vijvers, weiden, hooilanden en akkers in de buurt werden met vlijt in orde gebracht en met een gracht omgeven. Ook abt Christof van de Blockerie (1558-1586) verfraaide het buitenverblijf met nieuwe bouwwerken. Tijdens het abbatiaat van abt Leonardus Betten (1586-1607) werd dan weer de oppervlakte

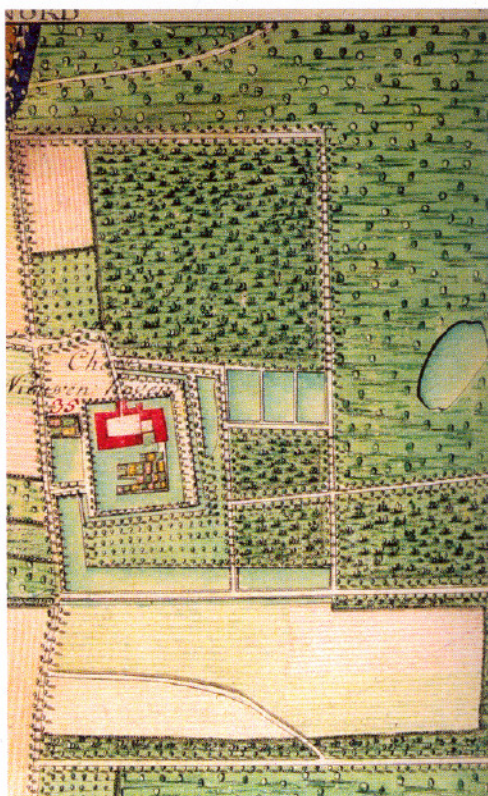
van het domein aanzienlijk uitgebreid. Hubert Germeys (1612-1638) herbouwde de hoeve van Nieuwenhoven. De oude gebouwen, die tot dan toe hoofdzakelijk uit vakwerk bestonden, werden vervangen door bakstenen constructies die er nog steeds staan.

Over de situatie op het einde van de zeventiende eeuw leert ons de kaart van Warnouts. De toegang tot het domein lag aan de Engelbamp. Binnen de omgrachting lag een eilandtuin (nr. 41). De moestuin (nr. 35) lag aan de straatzijde. Voor het overige bemerken we onder meer dreven, boomgaarden, weilanden, akkers, een hophof, (productie)bossen en een tiental vijvers die via een cascadesysteem met elkaar verbonden waren.

Goederenkaart (1697) met aanduiding van de vijvers (blauw), boomgaarden (groen), akkers (geelbruin) en bossen. Ten zuiden ligt het craijenbosch met daarachter de Engelbamp (Bron: Rijksarchief Hasselt, Atlas nr. 271 (Atlas van de abdijgoederen, 1697). (foto J.-P. Decoster)

Na een woelige periode tijdens de laatste decennia van de zeventiende eeuw, een periode dat meermaals vreemde troepen hun intrek nemen op het domein, wordt Nieuwenhoven vanaf de achttiende eeuw weer het geliefd buitenverblijf van de abten. De laatste decennia van de achttiende eeuw werd het verblijf dan ook grondig verbouwd naar de smaak van de tijd.

De rechtlijnig geometrische structuur van het domein, die al in de zeventiende eeuw aanwezig was, wordt in de achttiende eeuw verder versterkt. Op de kaart van Ferraris (1771-1775) merk je verder dat de boomgaarden deels plaats maken voor productiebossen, akkers en weilanden. De nieuwe tuinaanleg, die in de jaren 1791-1792 werd uitgevoerd, is er nog niet op aangeduid.

Voor het beheer van zijn domein had de abt zeker vanaf het midden van de zeventiende eeuw ter plaatse een *castelijn*, hetgeen nog het best als beheerder omschreven kan worden. Hij had zowel de zorg om het kasteel als het omliggende land. Om u een idee te geven van zijn takenpakket geven we u enkele passages uit het contract met Guillaume Morren (1651)

Seventhiensten dach van Oostmaendt des jaers ons heeren 1651 wordt aan Guilliam Morren het Castelijnschappe toegekend.

Sal die boomen ende boomgarden snijen, greffenen, rijnigen ende wel regeren dat hem singulariter wort gerecommandeert.

Item den moeshoff met den wingaert loffelyck ende wel regeren, mesten, graven ende beplanten, waeruyt hij sal sijn genot hebben, behalvens dat onsen Hoochweerdigen Heere ende sijne Heeren aldaer commende hun gerieff sullen hebben.

Sal oock onsen Hoogw. Heere Warandemeester sijn ende onsen Hoogw. Heeren Warande wel gaede slaen ende neerstelyck beletten dat niemant van wat qualitejt sij sijn daerop comme iagen, sonder onsen Hoogw. Heere consent ende expresse bevel.

Voorts sal hij neerstelyck regarde nemen op onse landen die vanden wenne gehalden worden, mede oock onse weijwassen gaedeslaen, oft sij wel gereijnicht worden, onderhanden die molle ende mierhoepen geef-fent worden.

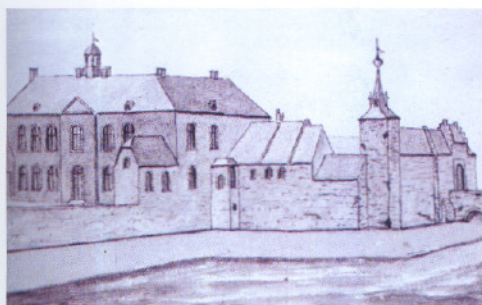
Daarenboven sal noch goede ooge nemen opdat den wenne ende sijne werckluyden niet en sleenen onbehoorelijck de boomen begrepen in sijne taustinge.

Als oock goede acht nemen dat den Wenne behoorelijck grachte de ackerlanden ende weijen hem gegeven in tausinge ende dat sijnen scheper onse weijwassen ende bosschen niet en beschaedige, daerinne onsen Hoochweerdigen Heere getrouwe stijn, ende selver aenbrengen.

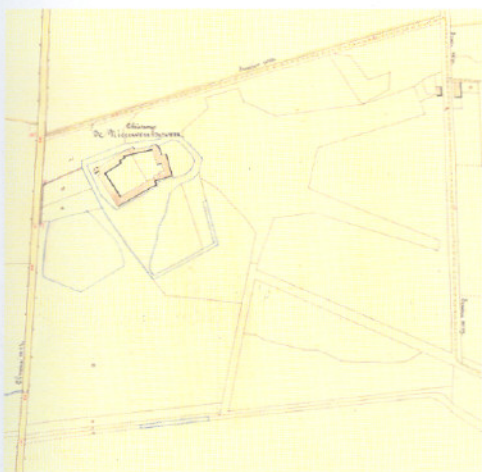
DE VROEG-LANDSCHAPPELIJKE AANLEG

Na de definitieve inlijving van het prinsbisdom Luik bij de Franse republiek werd Nieuwenhoven, net als alle andere kerkelijke bezittingen, genationaliseerd. In 1797 wordt het domein verkocht aan de ex-religieuze Anne Barbe Hella van het convent Sint-Victor te Hoei

voor 118 500 livres. In 1804 komt het domein in handen van een ondernemende zakenman uit Leuze (Henegouwen), Maximilien-François Niesse, gehuwd met Jeanne Massion uit Brussel. In 1811 huwt zijn dochter Symphorose met generaal Etienne-Jacques Travers, die eerst door Napoleon, en later door koning Willem I in de adelstand werd verheven.

Philippe de Corswarem (1759-1839) tekende Nieuwenhoven in de beginjaren 1800: we herkennen op de voorgrond de gracht rond het kasteel met rechts de gemetselde brug over de gracht naar het poortgebouw met hoektoren, een verbindingsvleugel naar het vrij eenvoudige L-vormig kasteel met klassicistisch karakter, een aanleunende kapel en een muur bij de gracht.

Op de kaart van de Atlas van de Buurtwegen (1844) is nog duidelijk de grachtenstructuur rond het complex te herkennen, alsook de ommuurde moestuin. De eerste tekenen van een landschappelijk park (zichtassen, aanzet landschapsvijver) zijn ook reeds op het plan waar te nemen.

Zij erfden een domein dat reeds tijdens de laatste abten was verbouwd. Op het primitief kadasterplan van 1825 leest men de eerste verlandschappelijking af, die gebeurde ten koste van de geometrische oostelijke vijvers. In de plaats kwam een tuin, omgeven door een half cirkelvormige grachtarm en twee zichtassen die men vanuit de salons van het kasteel kon bewonderen.

De geometrische gracht ten zuiden van het kasteel werd verbreed tot vijver. De zuidelijke uitbreiding van het kasteel maakte van het erf een volledig omsloten binnenkoer.

DE AANKLEDING IN NEO-TUDORSTIJL

In 1833 huwt dochter Laure Travers met de Engelsman Charles Whettnall (Londen 1811 – Sint-Truiden 1882), die in 1851 in de Belgische adelstand werd opgenomen met de titel van baron. Het echtpaar liet in 1861 het kasteel en de dienstvleugels verbouwen naar plannen van architect Isidore Gérard. Zoals elders te lande de neogotiek opgang maakte onder invloed van het romantisme dat aansluiting zocht bij het eigen historisch erfgoed, zo opteerde baron Whettnall voor een herinterpretatie van de Tudorstijl, de Engelse laatgotiek. Beelden van historische personages uit de nationale, de Franse en de Engelse geschiedenis sierden de neogotische nissen. Ze zijn van beeldhouwer Cornelis Janssens, en van uitstekende artistieke kwaliteit. Na de kasteelbrand van 1932 vonden ze onderdak in het stadhuis van Sint-Truiden waar ze zich nog steeds bevinden.

Zicht (begin 20ste eeuw) op het Tudorkasteel. Aan de rechterzijde is de toren en een deel van het abtelijk kasteel te herkennen. Het immense Tudorkasteel wordt dus deels rond het abtelijk kasteel gebouwd. Bemerkt verder het terras met trappen naar het kasteel, vijver en brug. (collectie familie De Ghellinck d'Elseghem Vaernewyck – de Moffarts)

Zicht (begin 20ste eeuw) op het Tudorkasteel. Op de voorgrond is een brug met tal van beeldhouwde legendarische figuren uit het dierenrijk te herkennen alsook de toegangsweg die het kasteel met de Hasseltsesteenweg verbond. (collectie familie De Ghellinck d'Elseghem Vaernewyck – de Moffarts)

De bezoekers naderden het kasteel via een monumentale brug, voorzien van indrukwekkende, uit Maastrichtersteen gebeeldhouwde legendarische figuren uit het dierenrijk.

Tussen 1860 en 1868 gebeurde een aanleg van het uitgestrekt kasteelpark in landschappelijke stijl met golvende grasvelden, solitaire, geïsoleerde bomengroepen schitterende waterpartijen en bochtende paden en wandelwegen. In die tijd was het karakter van het park even belangrijk als de stijl. Ook al was de aanblik schilderachtig, het karakter was niet pittoresk, wel riant: een kwestie van grotere schaal.

De meer afgelegen delen bleven in gebruik als bos.

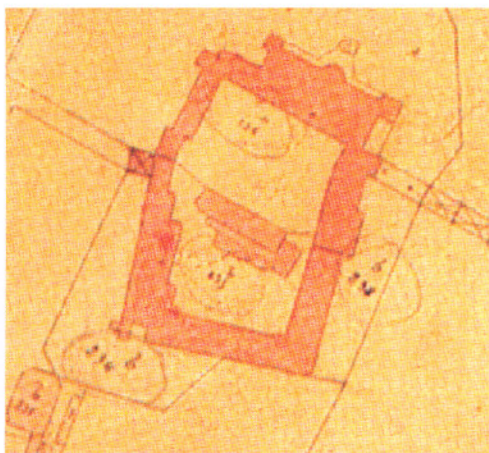
Zoon Edmond Whettnall (1843-1913) liet eveneens zijn sporen na op het domein. Hij vererfde het aan zijn zoon baron Edouard Whettnall en zijn schoonzoon baron Armand de Moffarts, tot wiens familie het nog behoort.

AANKLEDEN EN AFSCHERMEN

Baron Charles Whettnall liet vier van de bestaande dienstgebouwen pittoresk aankleden met schermgevels. Gelijktijdig schermde een nieuw gebouwde koetshuisvleugel, dwars op het rechthoekig erf ingeplant, de mesthoop voor de kasteelbewoners af. Zo verkreeg men de toestand die nog steeds bestaat: aan de herenkant de geplaveide erekoer met rechthoekig centraal grasveld en aan de pachterskant het gekasseide erf met mesthoop bij het 17de-eeuws neerhof.

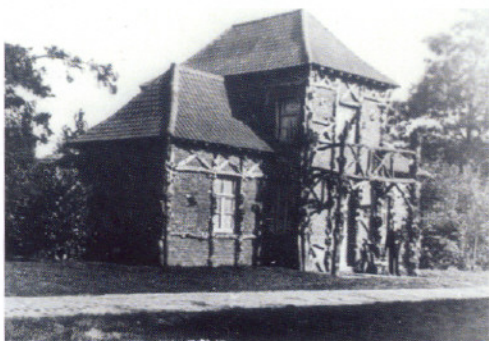
Aan de rand van het grondgebied liet de baron enkele diensthuizen in Engelse landelijke stijl bouwen als verblijf voor een deel van het personeel.

Op de Dépôt-kaart uit 1871 verschijnt het domein in zijn landschappelijke aanleg met een verspreid, lusvormig padenpatroon doorlopend tot in het Galgenbos en het Kalverbos, de uitgestrekte ongeveer 8-vormige vijver ten zuiden van de gebouwen en de nieuwe toegangsweg naar het zuidoosten. De gracht tussen de moestuin en de boerderij is nog niet droog. De kapel naast de landweg richting Nieuwerkerken is ook weergegeven. De schermvleugel op het erf staat echter niet op de kaart aangeduid.

Op de kadastrale opmetingsschets van 1868 is goed te zien hoe het Tudorkasteel met de vier torens gebouwd wordt rond het bestaand kasteel. Zelfs het terras is daarbij te herkennen. Hoeve en kasteel worden van mekaar gescheiden door een koetshuisvleugel.

Het boswachtershuis kreeg een pittoreske architectuur die bij de renovatie en inrichting als bezoekerscentrum van het Provinciaal Domein behouden bleef. Voor het nog bestaand koetsiershuis uit 1878 aan de steenweg koos men voor dezelfde stijl, die helaas met de renovatiewerken verloren ging.

De voormalige koetsierswoning aan de Hasseltse-steenweg. (collectie familie De Ghellinck d'Elseghem Vaernewyck - de Moffarts)

Aan de Engelbamp ligt er dan weer een voormalige aanhorigheid met pittoresk karakter uit 1870, in de streek beter bekend als 'Bij Moeder Lambik'.

De Nieuwenhovenwinning (in de volksmond ook 'Kleine Winning' genaamd), gelegen zowat 800 meter ten zuiden van het kasteel, kreeg dan weer een architecturaal verzorgde schermgevel in neogotische stijl, passend bij het kasteel.

DE TOEGANGEN TOT HET DOMEIN

Zoals reeds vermeld gaat de huidige toegang tot het gebouwencomplex aan de Engelbamp terug tot het Ancien Régime. Een L-vormige, heden gekasseide weg, leidt over de drooggevallen noordelijke kasteelgracht naar het poortgebouw en het nu opgedeeld erf. Ten noorden, tegenover en in de as van het oude poortgebouw, stond een roestig smeedijzeren spijlenhek uit de tweede helft van de 19de eeuw. Het was de 'barrier' van de voormalige fruitweide, een boomgaard die teruggaat tot de 17de eeuw (de 'grooten nieuwen boomgaard') waarop ook koeien graasden. Bijgevolg was een afsluiting nodig om de dieren op de weide te houden. Een tweede kleinere boomgaard voor kalveren en kleinvee (nu ook weide), lag naast de moestuin.

Aan de Engelbamp, noordelijk van deze ingang, werd eveneens in de tweede helft van de 19de eeuw een kapel gebouwd in neogotische stijl, als markering van de nu in onbruik geraakte landweg richting Nieuwerkerken, waar Edmond Whettnall burgemeester was.

Eén van de twee grote pilasters in arduin die de toegang tot het kasteeldomein van Nieuwenhoven aan de Hasseltsesteenweg afsloot (nu toegang Provinciaal Domein Nieuwenhoven). (foto B. Buntinx)

Een nieuwe hoofdtoegang voor het kasteel (nu de toegang tot het Provinciaal Domein) werd rond 1878 getrokken vanaf de Hasseltsesteenweg, als een anderhalve kilometer lange gekasseide afbuigende laan door de kasteelbossen, de landerijen en het park, om via een monumentale brug over de zuidelijke vijver te eindigen op het kasteelplein. De nieuwe toegang aan de Hasseltsesteenweg bracht niet enkel de spoorlijn naar Hasselt en de halteplaats in Kortenbos voor de kasteelheer dichterbij, maar betekende, zoals de schermgevels en de verdeling van het erf, ook dat bezoekers de confrontatie bespaard werd met de minder aangename kanten van

het boerenbedrijf. De maatschappelijke afstand tussen kasteelheer en boer die parallel met de groei van het kapitalisme en industrialisatie toenam, kreeg hier zodoende ook ruimtelijke neerslag en architecturale uitdrukking.

Voor het overige waren er ook enkele secundaire toegangswegen. Zo liepen er enkele voetpaden door het bos naar het boswachtershuis, het pachthof Nieuwenhovenwinning, de Senselberg (toen de voornaamste woonkern van Melveren) en de basiliek van Kortenbos. Het voetpad naar de Senselberg is nog een getuige van die tijd. Er was toen op de Senselberg een speciale halte van de trein Hasselt-Landen voor het personeel van Nieuwenhoven en de bewoners van de Senselberg.

Op de stafkaart uit 1932 is het padenpatroon in het park sterk gereduceerd en is de meest zuidelijke vijver verland. Op de kaart is duidelijk de zuidelijke toegangsweg naar de in 1878 gerealiseerde nieuwe inrit aan de Hasseltsesteenweg te herkennen. Ook is er nog een stuk gracht op te zien.

Zicht op de noordelijke toegang van de moestuin langs de binnenzijde. Als toegangshek werd de gerestaureerde 'barrier' van de voormalige fruitweide (grooten nieuwen boomgaert) gerecupereerd. Op de achtergrond bemerk je de kapel die de landweg naar Nieuwerkerken markeert alsook de bomen langs de toegangsdreef. Rechts van de muur liep vroeger de gracht.

Zicht op de zuidelijke toegang van de ommuurde 19de-eeuwse moestuin langs de buitenzijde. De schietgaten en kantelen moesten het geheel een versterkt karakter geven.

Zicht op één van de twee ijskelders die het domein rijk is.

DE MOESTUIN

De huidige moestuin gaat terug op de uitgestrekte moestuin uit de tweede helft van de 19de eeuw. Hij ligt deels over de 17de-eeuwse moestuinsite heen en is nu een siertuin geworden. Aan de zuidzijde is hij begrensd door de parkvijver, aan de west- en noordzijde door hoge bakstenen muren. Inspelend op de historiserende mode kreeg de moestuin aan de straatzijde (Engelbamp) zelfs een versterkt karakter met gekanteelde torens en schietgaten. In de noordelijke muur is er een brede toegang, tegenwoordig afgesloten met de gerestaureerde 'barrier' van de voormalige fruitweide. Een tweede gelijkaardige toegang met genagelde poort staat ten zuiden.

De grootte van de tuin, de lengte van de fruitmuren en de ijskelders ten noorden van het kasteel, zeggen iets over de rijke tafels op het kasteel en de grote afwisseling.

HET BEHEER VAN HET KASTEELDOMEIN IN DE 19DE EN EERSTE HELFT VAN DE 20STE EEUW

Rond 1880 waren er 80 werklieden in dienst van de baron. In de zomer moesten ze de grachten, de beken en de wegen onderhouden. Ze verzorgden ook de veestapel, die bestond uit honderdvijftig tot tweehonderd runderen die alle weiland begraasden. De 'vetweide' achter het boswachtershuis is er trouwens nog een gedeeltelijk overblijfsel van. In de winter moesten de werklieden het dorre hout in het bos opruimen, het aardhout kappen en tot mutsaards binden. Deze werden in lange rijen langs de sleepwegen opgestapeld en dan per opbod door de rentmeester verkocht aan de bewoners uit de omgeving.

In het dichte bos broedde en leefde veel wild. De kasteelheren beoefenden er dan ook graag hun geliefkoosde jacht. De eigenaars beschermden hun bos en jacht door iedereen te verbieden het bos te betreden. Het boswachtershuis stond midden in het bos opdat de boswachter dag en nacht toezicht kon houden op mogelijke houtdieven en wildstropers.

De eigenaars van Nieuwenhoven ontvingen uiteraard meer inkomsten door het verhuren van hun twee pachthoven en het akkerland dan door de uitbating van het bos. Rond de kasteelhoeve lag immers meer dan 100 ha akkerland, rond de Nieuwenhovenwinning ongeveer 50 ha. Verder werden er vele kleine percelen landbouwgrond of weiland verhuurd aan kleine landbouwers uit de buurt. Het was de taak van de rentmeester om jaar-

lijks het huurgeld voor al deze percelen te ontvangen. Dit gebeurde volgens oud gebruik op het feest van Sint-Andries (30 november).

HET HUIDIG KASTEELDOMEIN

Een aantal factoren hebben de verwildering van het kasteelpark en de verbrokkeling van het domein vanaf de jaren dertig bespoedigd, met name de stijging van de arbeiderslonen, de brand van 1932, de wereldoorlog en de erfenisverdeling.

Voor al de brand had daarbij een belangrijke – vooral symbolische – impact. Een tijdperk werd afgesloten. De hoofd vleugel van het kasteel zelf brandde daarbij helemaal af. Het werd nadien weliswaar in vereenvoudigde vorm en gereduceerd volume heropgebouwd, met als model de Corswarems tekening, maar met toevoeging van de bijkomende zuidelijke polygonale hoektoren.

Het nog steeds uitgestrekt maar door de jaren verwilderd park strekt zich uit ten noorden, ten oosten en ten zuiden van de gebouwen. Het gaat over in loof- en naaldhoutbossen: het Galgenbos ten noordoosten, het Kalverbos ten oosten en het Kraaienbos ten zuidoosten. De monumentale bomen groepen bezitten opvallende kleurschakeringen en kruinvormen. Het grasveld ten oosten aansluitend bij het kasteel, waar de abtstuin zich bevond, bleef als open plek bewaard en zo ook de doorzichten ten noorden en oosten. De laagstamboomgaard is hersteld tot weide. De aanplantingen met canadapopu-

Zicht op de vijver (zuidkant) met op de achtergrond de voormalige moestuin met hoevegebouwen.

lier werden gekapt en het perceel is verwilderd tot bos.

De van oost naar zuid opeenvolgende, uitgestrekte landschappelijke vijvers werden verkregen deels door demping, deels door verbreding of omwerking van het oude geometrische grachtensysteem, de geometrische viswaters, de vroeg landschappelijke vijver en de oostelijke halfronde gracht. De noordelijke en westelijke gracht zijn nog zichtbaar in het microreliëf. De vijvers zijn dus in twee fasen tot stand gekomen en nu gedeeltelijk verland. Dit is onder meer het geval voor de grote parkvijver ten zuiden van

het kasteel. Deze ontsprong ten oosten, aan de rand van de begroeiing, uit een kunstmatige rotscascade. Die maakt nu nog deel uit van een opgeworpen heuvel met twee rugen, waartussen een wandelweg loopt. De concave keermuur van 17 meter lang en 4 à 5 meter hoog is gebouwd in baksteen met een natuurstenen rotsparement van Ardense kalksteen. Een buis voor watertoevoer is zichtbaar ter hoogte van de recente betonnen put.

De rotscascade aan de ene zijde en de neogotische brug – waar heden slechts povere

restanten van overblijven – aan de andere kant van de parkvijver kan men lezen als het 'natuur' versus 'cultuur'-aspect in de landschappelijke aanleg, een tegenstelling die in de romantische periode de geesten aansprak en bezighield. Het in Tudorstijl aangeklede kasteel, de aangebrachte schermgevels, de vijver met waterval en de brug, de zichtassen en bomen moeten in het riant park een buitengewone scène hebben gevormd met pittoresk karakter.

De verlanding van de vijver en de begroeiing van de cascade samen met de algehele verwildering van het park maken de structuur nu moeilijk leesbaar. Bij de verkoop van de bossen aan het provinciebestuur werd onvoldoende rekening gehouden met de eigenheid en de grenzen van het park. De oostelijke wandeling rond de parkvijver werd daardoor afgesneden en is een tijd lang overgeleverd geweest aan verwildering. Sinds enkele jaren doet de familie de Moffarts, gesteund door het Regionaal Landschap Haspengouw, echter enorme inspanningen om het domein in de mate van het mogelijke in ere te herstellen. Zo is de oostwandeling rond de parkvijver en de rotscascade gedeeltelijk hersteld en de verlanding van de vijver tegengehouden.

Ontwikkelingen in de landbouw, vooral in de fruitteelt, lieten in het park van Nieuwenhoven hun sporen na. Aanvankelijk een nevenproduct van de landbouw, in de vorm van hoogstam met onderbegrazing, werd de fruitteelt op laagstam de hoofdproductie op een fruitbedrijf. Om geen landbouwgrond te verliezen werden boomgaarden akkerland.

Voormalig boswachtershuis, thans bezoekerscentrum van het Provinciaal Domein Nieuwenhoven

VAN NIEUWENHOVENBOS TOT PROVINCIAAL DOMEIN NIEUWENHOVEN

Nieuwenhovenbos bestaat uit het Galgenbos, het Mierhoopbos, het Mielenbos, het Kraaienbos en het Mielenbroek. Aanvankelijk was het een groot boscomplex dat zich uitstreckte over Nieuwerkerken, Melveren, Kozen, Wijer en Kortenbos.

Het bosgedeelte ten oosten van het kasteeldomein heet Galgenbos. Het uitzicht van het Galgenbos, een halfnatuurlijk bos, wordt mede bepaald door de samenstelling van de bodem, namelijk een opeenvolging van zand- en leemlagen die langs de steile helling aan de oppervlakte komen. Die helling bereikt in het noorden 82 meter hoogte en daalt naar de Kelsbeek toe, in het zuiden, tot 45 meter.

Door de opeenvolging van deze doorlatende en ondoorlatende lagen ontstaan hier talrijke bronnen die de vijvers en de Kelsbeek van water voorzien.

Op de leemgrond vinden we vooral eiken en haagbeuk, terwijl de berken in de zandgrond en elzen in de natte delen langs de beken in het broek groeien.

In het eiken-haagbeukenbos groeien heel wat vroegbloeiers zoals de bosanemoon, het lelietje-van-dalen en de gele dovenetel. Naarmate de zomer nadert verandert het uitzicht van het bos. De bramen en de adelaarsvaren schieten hoog op en overwoekeren de bosbodem. Voor een uitvoerige beschrijving van de aanwezige fauna en flora verwijzen we u echter graag naar de bestaande literatuur.

Visvijver bij de ingang van het Provinciaal Domein.

Door de aankoop van het Galgenbos in 1972 (ca. 80 ha) en vervolgens een stelselmatige uitbreiding tot 160 ha. heeft de provincie Limburg een belangrijk natuurgebied gered van ontginning en verkaveling. Het nadeel voor de leesbaarheid van het kasteelpark betekende dus wel een grotere bosenheid en een groter leefgebied voor de wilde dieren. Waar mogelijk werden de onverharde wandelpaden aan de rand van het bos gelegd om de biotoop van de dieren niet te zeer te verstoren.

Naast een beperkte actieve recreatie in de vorm van een speeltuin, visvijver en cafetaria ligt het hoofdaccent richting de bezoekers dan ook voornamelijk op de passieve recreatie en de natuureducatie.

Sint-Truiden, NATUURLijk een monument

natuur

Open Monumentendag Vlaanderen
Sint-Truiden 2004

